

VALIKMOODUL: MINA JA MAAILM

Moodul „Mina ja maailm” pakub õpilastele võimaluse mõista ennast ja oma rolli nii ühiskonnas kui ka laiemas globaalses kontekstis. See koosneb kursustest, mis käsitlevad inimese õigusi ja vastutusi, globaalseid probleeme ning psühholoogilisi aspekte. Mooduli valimine annab võimaluse arendada kriitilist mõtlemist, analüüsivõimet ning empaatiat – olulisi oskusi nii tänapäeva kui tuleviku ühiskonnas.

Õppijad mõistavad kuidas õigussüsteem, ühiskonna areng, erinevad kultuuriruumid ja inimese hoiakud, väärtushinnangud ning käitumine on omavahel läbipõimunud ning kuidas need mõjutavad igapäevaelu ja tulevikku.

Õiguslased teadmised, globaalsete suundumuste mõistmine ning psühholoogilised arusaamad inimese olemusest aitavad õpilast igapäevaelus edukalt toimida ja annavad ohtralt mõtteainet enda tulevase õpitee kavandamisel.

Moodul aitab kaasa/toetab ühiskondlikult aktiivse ja teadliku inimese kujunemisele.

Mooduli kursused:

- **Inimene ja õigus**
- **Globaliseeruv maailm**
- **Psühholoogia**

Ainevaldkond	Valikmoodul: MINA JA MAAILM	
Kursuse nimetus	INIMENE JA ÕIGUS	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi. Auditorsete tundide kõrval toimub vähemalt üks tund Pärnu Maakohtu Haapsalu Kohtumajas.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Kalle Lõuna	
Kursuse lühikirjeldus	Tundides käsitletakse inimese õiguste ja vajaduste kaitsmist elulistes situatsioonides, sh analüüsitakse ja mängitakse läbi ettetulevaid õiguslikke probleeme, tõlgendatakse õigustekste, arutletakse sobivate õiguskaitsevahendite ja -viiside üle. Käsitletakse kohtumenetluse üldpõhimõtteid ja Eesti õigussüsteemi. Õpilased saavad osaleda rollimängus „Kohtuistung”. Kursuse alusteema on „Eesti euroopaliku õigusruumi osana”. Järgnevatest teemade hulgast valitakse koos õpilastega kaks süvendatult käsitletavat teemat: isikutevahelised varalised suhted; isiklikud ja perekondlikud õigussuhted; töö- ja majanduselu; mina ja kogukond. Tutvutakse ka karjäärivaliku võimalustega õiguselukutsete vallas.	
Kursuse kava	Tundide arv	Kursus koosneb viiest moodulist. Õpetaja valib esimestel tundidel koostöös õpilastega õppesisu hulgast lisaks <u>baasmoodulile kuni kaks süvendatavalt õpitavat moodulit.</u>

	9 tundi	Baasmoodul: Eesti euroopaliku õigusruumi osana. Õigusriigi põhimõtted ja põhiõigused. Õiguse allikad. Eesti euroopaliku õigusruumi osana. Inimõigused ja nende kaitse. Õiguse rakendamine. Kohtumenetluse üldpõhimõtted.
	1-4 tundi	Isikutevahelised varalised suhted. Tsiviilõiguse põhimõtted. Leping õiguste ja kohustuste alusena. Tarbija õigused Euroopa Liidus. Laenamine ja tagatised. Eluasemega seotud õigused ja kohustused. Tsiviilõiguslike vaidluste lahendamine. Juhul kui õpilased ei vali moodulit süvendatud õppeks leiab ikkagi käsitlemist: tsiviilõiguste põhimõtted ja tsiviilõiguste vaidluste lahendamine.
	1-4 tundi	Isiklikud ja perekondlikud õigussuhted. Isiklikud õigused. Õigused autorina. Õigused teiste isikute teose kasutajana. Lapse ja vanema õigussuhe. Õigused ja kohustused kooselus ja abielus. Õigus pärida ja pärandada. Juhul kui õpilased ei vali moodulit süvendatud õppeks leiab ikkagi käsitlemist: isiklikud õigused.
	1-5 tundi	Töö- ja majanduselu. Töötamine töölepingu alusel. Teenuste osutamine töövõtu- ja käsunduslepingu alusel. Töötus. Kandideerimine ja värbamine. Avalik teenistus. Ettevõtlus. Mittetulundussektor. Õiguselukutsed. Juhul kui õpilased ei vali moodulit süvendatud õppeks leiab ikkagi käsitlemist: Õiguselukutsed.
	2-4 tundi	Mina ja kogukond. Kultuuriline, rahvuslik, hariduslik ja religioosne enesemääratlusõigus kogukonnas. Vabaühendustes ja kodaniku- aktsioonides osalemine. Avalik võim ja kogukonna- liikmed. Karistused ja karistusõigus. Küberruum ja virtuaalkogukonnad. Juhul kui õpilased ei vali moodulit süvendatud õppeks leiab ikkagi käsitlemist: Avalik võim ja kogukonnaliikmed. Karistused ja karistusõigus
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tunneb ja väärtustab euroopaliku õigusruumi põhimõtteid ja oskab valida seaduskuuleka käitumisviisi; • tunneb elulistes situatsioonides ära õigusliku probleemi, tõlgendab õigustekste, valib sobiva õiguskaitsevahendi ja –viisi ning koostab argumenteeritud lahenduskäigu probleemile; • kasutab eesmärgipäraselt õiguslase teabe digitaalseid keskkondi ja -registreid; • põhjendab oma käitumise valikuid õiguslike argumentidega; • hindab oma karjäärivaliku võimalusi õiguselukutsete vallas. 	
Hindamine	Sõltuvalt tunni eesmärkidest, meetodikast ning õpikeskkonnast tulenevalt on hindamine variatiivne. Kursuse omandamisel on paljudel puhkudel eesmärgiks seatud õppija suutlikkus mõista probleemide ja õigusküsimuste olemust. Diskussioonis osalemise puhul hinnatakse nii õppija suutlikkust diskussioonis kaasa rääkida kui ka tema poolt	

	<p>väljendatu õigsust. Protsessihindamisel kasutakse hindeid: A, MA, 1, 2, 3, 4, 5.</p> <p>Õpilane peab esitama vähemalt ühe kaasuse analüüsi, analüüsima juristi (st prokuröri ja/või advokaadi) loengut, külastama võimaluse korral maakohtu kohtumaja, osalema rollimängus “Kohtuistung”.</p> <p>Kursuse lõpetab arvestuslik suuline seminar, milles kontrollitakse baasmooduli ja vabalt valitud moodulite põhiterminoloogiat. Suulise seminari ajal on lubatud kasutada abimaterjale.</p> <p>Kokkuvõtvalt hinnatakse kursust hinnetega „väga hea“ (5), arvestatud (A) või mittearvestatud (MA).</p> <p>Kokkuvõtva kursusehinde „väga hea“ (5) hinde eeltingimus on lõpuseminari läbimine hindele „väga hea“ (5) või edukas esinemine Riigikohtu kaasuskonkursil.</p>
Õppematerjalid	<p>Kasutatakse Eesti Vabariigi põhiseadust ja erinevaid elektroonilisi keskkondi</p> <p>Peamiseks väravaks on Riigiportaali https://www.eesti.ee</p> <p>Olulisemad digitaalsed registrid ja infosüsteemid:</p> <p>Elektrooniline Riigi Teataja www.riigiteataja.ee</p> <p>Euroopa Liidu õiguse andmebaas Eur-Lex http://eur-lex.europa.eu</p> <p>Kinnistusraamat https://kinnistusraamat.rik.ee/detailparing/Avaleht.aspx</p> <p>Äriregister https://ariregister.rik.ee/</p> <p>Rahvastikuregister https://www.eesti.ee/portaal/rrteenus.index</p> <p>Karistusregister http://www.rik.ee/et/karistusregister</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne https://pohiseadus.ee/</p> <p>Seadused (leitavad elektroonilisest Riigi Teatajast):</p> <p>Võlaõigusseadus (VÕS).</p> <p>Karistusseadustik.</p> <p>Tubakaseadus.</p> <p>Liiklusseadus.</p> <p>Perekonnaseadus.</p>
Kursuse väljund	<p>Pärnu Maakohtu Haapsalu Kohtumaja külastus. Kohtulavastus.</p> <p>Kaasuse lahendamine.</p> <p>Võimalus osaleda kaasuskonkursil.</p> <p>Karjäärivalik: õiguselukutsed.</p>

Ainevaldkond	Valikmoodul: MINA JA MAAILM
Kursuse nimetus	GLOBALISEERUV MAAILM
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö kursuse teemavalikuga, projekt, miniuurimus jms.
Õpetamise aeg	10. klass
Vastutav õpetaja	Imbi Raudkivi
Kursuse lühikirjeldus	Kursus võimaldab süvendatult tegeleda eri regioonide aktuaalsete probleemidega arenenud ja arengumaade näidetel. Maailma loodusliku, kultuurilise, demograafilise ja majandusliku mitmekesisuse ning eripära tundmine lubab toime tulla globaliseerivas maailmas.

	<p>Regioonide õppimisel rõhutatakse eelkõige loodusolude, rahvastiku, kultuuri, majanduse ja ühiskonna arengut vastastikustes seostes. Konkreetne õppesisu täpsustatakse kursuse alguses õpetaja ja õpilaste koostöös. Õppesisu komplekteerides lähtutakse põhimõttest, et kaetud oleksid võimalikult paljud teemad maailma eri regioonide näidetel. Näidisjuhtumi valikul lähtutakse selle tähtsusest nii kohalikus kui ka regionaalses või globaalses kontekstis. Näidisjuhtumi analüüs võimaldab saavutada kursuses nõutavaid õpitulemusi. Käsitletavad probleemid on õpilastele relevantseid ning neil on tänapäeva ühiskonnas suur kandepind, motiveerides õpilasi õppima sügavuti nii loodus- kui ka sotsiaalainetega seotud mõisteid, teooriaid ja seaduspärasusi nüüdisteaduse kontekstis.</p>
<p>Kursuse kava</p>	<p>Konkreetne kava täpsustatakse kursuse alguses koostöös õpilastega. Kursuse kuus moodulit on teemade käsitlemise aluseks (seostatud loodus-, rahvastiku-, sotsiaal- majanduslikud ja ühiskondlikud probleemid riigi/maailma/regiooni tasandil) ja nende baasil kujundab õpilane ise oma õpitee õpitulemuste saavutamiseks. Iga mooduli teemakohaste probleemkohtade tutvustamiseks on 1 tund = 6 tundi. Teemavaliku tegemiseks 2 tundi. Kontaktunnid vahelduvad iseseisva õppega (valikud). Kaasaegsete globaalsete suundumuste ja andmeportaalide kasutamine läbi kursuse - pidev.</p> <p>Filmitund - 2 tundi</p> <p>Õpilase valikud kava st oma õpitee kujundamisel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Õpilane võib valida uurimiseks konkreetse regiooni/riigi/linna vms ja sõnastab seejärel uurimisküsimused edasiseks tööks lähtuvalt paikkonna reaalsest olukorrast, 2. Õpilane võib valida alateemade hulgast probleemi (üks või mitu) ja käsitleda seda globaalsel tasandil/regiooni tasandil vms). 3. Õpilane võib valida uurimiseks konkreetse nõu läbiva teema ning käsitleda seda globaalsel, regionaalsel või riigi tasandil. 4. Näidisjuhtumipõhine teemakäsitus. 5. Eelpool välja toodud variandid seostatakse Eestiga. <p>Teemad ja alateemad võimalike valikute tegemiseks:</p>
<p>1 tund tutvustamiseks</p>	<p>Loodusressursside kasutamine ja selle mõju keskkonnale. Maavarade kaevandamisega kaasnevad keskkonna- ja sotsiaalsed probleemid. Energiaressursside kasutamise kaasaegsete tehnoloogiate rakendamine arengumaades ja arenenud riikides. Metsade majandusliku kasutamise kaasaegsete tehnoloogiate rakendamine arengumaades ja arenenud riikides ja arengumaades. Veeprobleemid. Loodusressursside konfliktide allikana. Maailmamere reostumise ja kalaressursside nappusega seotud probleemid.</p>

	1 tund tutvustamiseks	Rahvastikuprotsesside mõju ühiskonna arengule Demograafilisest situatsioonist tulenevad probleemid ühiskonnas ja rahvastikupoliitika. Rändega kaasnevad probleemid lähte- ja sihtriigile. Pagulasprobleemid nüüdismaailmas. Haiguste levik ning sellega seotud probleemid. Lapstööjõu kasutamine ja nüüdisaegne orjakaubandus. Valglinnastumine ning sellega kaasnevad probleemid. Keskkonnaprobleemid suurlinnades.
	1 tund tutvustamiseks	Erinevused regioonide ja riikide vahel ning riikide sees Piirkondlike erinevuste põhjused (konkreetsed riigi näitel) ja sellest tulenevad probleemid. Mitmekultuurilise ühiskonna eelised ja probleemid. Kultuuride väärtimõistmine ja selle tagajärjed, kultuuridevahelised konfliktid. Regioonide linnamustrid. Regioonide põllumajandusmustrid.
	1 tund tutvustamiseks	Kaubanduse ja tarbimisega seotud konfliktid ning nende lahendamine Rahvusvaheline kaubandus ja globaalne ebaõiglus. Õiglane kaubandus ja selle võimalused nüüdisaegses maailmas. Arengumaade toiduprobleemid, nende põhjused ja võimalikud lahendused. Vaesus ja humanitaarabi tänapäeva maailmas. Toidukriis.
	1 tund tutvustamiseks	Globaalsed keskkonnaprobleemid ja nende mõju eri regioonidele Kliimamuutused ja selle regionaalsed tagajärjed. Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Mullastiku vaesumine. Kõrbestumine. Relvakonfliktidega kaasnevad sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. Jäätmed.
	1 tund tutvustamiseks	Kommunikatsioon ja üleilmastumine Tänapäeva infoühiskond, selle ohtud ja võimalused. Arvutite ja mobiiltelefonide tegelik hind.
	2 tundi	Õpilane valib eelnevale tuginedes teema , lepib kokku uurimuse/tegevuse esmase sisu, võimalikud tegevused, vormi.
	2-3 tundi	Filmitund/-tunnid koos analüüsiga
	7-8 tundi	Teemaga tegelemine, uurimuse teostamine, sisu süstematiseerimine, järeldused ja analüüs, vormistamine
	2-3 tundi	Kursusetööde/uurimuste ettekanded, tutvustamine kaasõpilastele. Arutelu ja hinnangud.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • on kursis maailma eri regioonide aktuaalsete probleemidega, teab nende põhjusi ning võimalikke tagajärgi; • toob näiteid loodusolude, rahvastiku, kultuuri, majanduse ja ühiskonna arengu vastastikuste seoste kohta õpitud regiooni näitel; • toob näiteid globaliseerumise mõjude kohta maailma eri regioonidele; • väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning peab lugu eri rahvaste kommetest ja traditsioonidest; 	

	<ul style="list-style-type: none"> • leiab nii eesti- kui ka võõrkeelsetest allikatest maailma eri piirkondade kohta infot ning tõlgendab, üldistab ja hindab seda kriitiliselt; • osaleb aktiivselt probleemide ja konfliktide lahendamisel, põhjendades ning kaitstes oma seisukohti ja valikuid argumenteeritult.
Hindamine	Hinnatakse kursuse moodulite tegevusi. Moodulite hinnete põhjal kujuneb kursusehinne (esitada/sooritada tuleb kõik kokkulepitud tööd). Hindamine on mitteeristav. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust. Hinnatakse töö planeerimisoskust, meeskonnas töötamise oskust, uurimusliku töö läbiviimise oskust, aruteludes ja vaheseminarides osalemist, iseseisva töö sooritamise oskust, argumenteerimisoskust, analüüsioskust. Kursus lõpeb kursusetööga, milleks võib olla ettekanne, projekt, õppetunni ettevalmistamine ja läbiviimine jms (lepitakse kokku kursuse alguses).
Õppematerjalid	Maailmakooli kodulehekülg. https://maailmakool.ee/ Google Earth ÜRO keskkonnahoiumatlas Bioneer.ee Tagasi kooli e-tunnid MTÜ Mondo filmikool https://maailmakool.ee/materjalid/?c=et,film Õpetaja koostatud/kohandatud õppematerjalid.
Soovituslik kirjandus	Päevaleht, Postimees, Äripäev. Üleilmastumine ja globaalprobleemid. Kirjastus Koolibri, 2009.
Kursuse väljund	Kursusetöö/miniuurimus.

Ainevaldkond	Valikmoodul: MINA JA MAAILM	
Kursuse nimetus	PSÜHHOLOOGIA	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi. Valdavalt on tegemist kontakttundidega. Iseseisev õpe toimub e-õppepäeva korral. Võimaluse korral kaasatakse külalisõpetajaid. Kursuse teemade käsitlemisel arvestatakse võimaluse korral õpilaste huvid ning eelistustega.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Annika Rouhiainen	
Kursuse lühikirjeldus	Tegemist on sissejuhatava kursusega psühholoogiamaailma. Kursus annab ülevaate psühholoogia peamistest probleemidest, mõistetest ja rakendamisest ning kursuse käigus kujuneb arusaam psühholoogiast kui teadusest. Kursus aitab paremini mõista inimese olemust ning pakub arutlemisvõimalusi ja kaasamõtlemist inimpsühhika ja -käitumise teemadel. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms).
	1 tund	Psühholoogia – mis see on? 1. Psühholoogia peamised harud ja uurimismeetodid. 2. Teadusliku ja rahvapsühholoogia võrdlemine.

	6 tundi	Tunnetuse ja tegevuse bioloogiline alus – kuidas ma ehitatud olen? 1. Inimese närvisüsteem: perifeerne ja kesk-närvisüsteem. 2. Aju ehitus ja funktsioonid. 3. Meeleelundid ja aistingud. 4. Psüühiliste häirete bioloogiline alus. 5. Sõltuvushaigused, sõltuvuslik käitumine. 6. Psühhotroopsed ained.
	5 tundi	Kognitiivne psühholoogia – kuidas ma infot vastu võtan ja talletan? 1. Taju, tajuliigid ja omadused. 2. Mõtlemine, mõtlemise elemendid, probleemide lahendamine ning keele ja mõtlemise seosed. 3. Mälu, mäluliigid ja protsessid. 4. Õppimine, teadmised, oskused, õppimisviisid. 5. Tahtlik ja tahtmatu tähelepanu.
	6 tundi	Sotsiaal- ja isiksusepsühholoogia – kuidas ma maailmaga suhestun? 1. Isiksus, vaimne võimekus ja individuaalsed erinevused. 2. Emotsioonid ning nende väljendamine. 3. Vajadused, eesmärgid ja motivatsioon. 4. Sotsiaalne taju, sotsiaalne võrdlemine. 5. Rühmaprotsessid. 6. Konflikti olemus ja lahendusmeetodid.
	2 tundi	Vaimne tervis – kuidas ma ennast tervena hoian? 1. Tervislik eluviis ja selle põhimõtted. 2. Levinumad vaimsed häired ning psühholoogilise abi võimalused.
	1 tund	Kursuse kokkuvõte Teadmiste kontroll (ühtlasi ka kinnistamine) „Kuldvillaku”, mälumängu või viktoriini stiilis.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • on tutvunud psühholoogia tegevusvaldkondadega, teeb vahet teadusliku ja rahvapsühholoogia vahel rakendades kriitilist mõtlemist; on kuulnud peamistest klassikalistest psühholoogilistest eksperimentidest; • mõistab inimpsüühikaga seotud bioloogilisi ja füsioloogilisi aluseid ja mehhanisme, sh häirete kujunemist ja sõltuvuskäitumist; • teab peamisi mälu ja õppimise toimimise mehhanisme ja protsesse, oskab kasutada õpistrateegiaid ja õppimist mõtestada; mõistab erineva informatsiooni vastuvõtu- ja töötlusmehhanisme; • on omandanud ülevaate isiksusest, sotsiaalsest tajust, võrdlemisest ja rühmaprotsessidest. Kirjeldab põhiemotsioone ja nende väljendusviise; oskab kirjeldada vajaduste, eesmärkide ja motivatsiooni omavahelisi seoseid; • oskab vaimset tervist hoida, sellega seonduvaid probleeme võimaluse korral ennetada; tunneb tervisliku eluviisi põhimõtteid, sh mõistab mõtete, tunnete ja käitumise koostoimimise tähtsust vaimse tervise hoidmisel; • mõistab psühholoogiaõppe rakenduslikke võimalusi edasiste õpingute ja karjäärivaliku osas. 	

Hindamine	<p>Kursus hinnatakse „arvestatud”, „mittearvestatud” või eriti silmapaistvate tulemuste korral hindega „5”. Kursusehinne kujuneb arvestuslike tööde, tunni- ja kodutööde põhjal. Arvestuslikeks töödeks on: 1) ettekanne ühe kursusel käsitletava teema kohta, 2) individuaalne eksperiment õpilase poolt valitud teemal viie nädala jooksul. Viie nädala jooksul tegeleb õpilane talle olulise teemaga (näiteks mõne harjumuse muutmise, isikliku heaolu teema, õpioskuse vms) ning täidab iganädalaselt oma eksperimendipäevikut Moodle`is.</p> <p>Tunni- ja kodutöödeks on nii suulised, kirjalikud, kui ka praktilised individuaal- ja rühmatööd.</p> <p>Positiivse kursusehinde saamiseks peavad olema mõlemad arvestuslikud tööd sooritatud positiivsele tulemusele.</p> <p>Lähtudes psühholoogiakursuse spetsiifikast, ei hinnata õpilase seisukohti ega hoiakuid, vaid teadmisi ja argumenteerimisoskust.</p>
Õppematerjalid	<p>Õpetaja koostatud tunnimaterjalid.</p> <p>Rumberg, T., Uljas, P. 2002. Psühholoogia õpik gümnaasiumile.</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Gleitman, H., Gross, J., Reisberg, D. 2015. Psühholoogia.</p> <p>Allik, J. jt. 2002. Psühholoogia gümnaasiumile. TÜ Kirjastus.</p> <p>Noorte Vaimse Tervise portaal https://peaasi.ee/</p> <p>Psühholoogia-alane nõustamine https://lahendus.net/</p>
Kursuse väljund	<p>Omada üldist arusaama psühholoogiast ning omandada praktilisi eluks vajalikke psühholoogiaalaseid teadmisi ja oskusi.</p>